

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 11 februari 1895, kl. 4 e. m.

*Utlåtande, i anledning af justitieombudsmannens framställning
om tillägg till lagen angående lösdrifvares behandling
den 12 juni 1885.*

I sin till innevarande Riksdag afgifna, af kamrarna till lagutskottet hänvisade embetsberättelse har justitieombudsmannen hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta sådant tillägg till 8 § i lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885, att ådömdt tvångsarbete må kunna taga sin början, innan utslaget vunnit laga kraft, derest den dömden förklarar sig nöjd med utslaget och villig att undergå tvångsarbetet.

Såsom stöd för lämpligheten och behöfligheten af föreslagna tillägget till berörda lagrum anför justitieombudsmannen:

Lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885 innehöller i 8 §: »I fråga om beräkning af tiden för ådömdt tvångsarbete vare lag som i sådant hänseende stadgas angående fängelsestraff». Denna § hade, såvidt justitieombudsmannen kunnat erfara, allmänt uppfattats och tillämpats så, att den deri meddelade hänvisningen till hvad som vore stadgadt angående beräkning af tiden för ådömdt fängelsestraff ansetts hafva afseende jemväl å kongl. förordningen den 30 maj 1873 angående

verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag, och hade i enlighet härmed personer, som blifvit dömda till tvångsarbete, och som skolat hållas häktade, intill dess det angående dem meddelade utslag vunnit laga kraft, om de i stadgad ordning förklarar sig nöjda med utslaget, genast fått börja tvångsarbetet.

En annan tolkning af denna § hade dock gjort sig gällande i ett af högsta domstolen den 14 mars 1894 meddeladt utslag. En person, som genom öfverståthållareembetets utslag den 24 februari 1894 blifvit dömd till tvångsarbete för lösdrifveri, förklarade sig den 27 i samma månad inför öfverståthållareembetet nöjd med utslaget och villig att ofördröjligen börja tvångsarbetet. Med anledning deraf bestämde öfverståthållareembetet, att tvångsarbetet skulle börja samma dag. Emellertid ingaf den dömden den 2 mars till bemälda embete besvär öfver utslaget. Öfverståthållareembetet öfversände besvären till Kongl. Maj:t och hemställde dervid, att, då utslaget jemlikt kongl. förordningen den 30 maj 1873, jemförd med 8 § i lagen angående lösdrifvares behandling, borde anses vara mot klaganden laga kraftvunnet, besvären icke måtte upptagas till pröfning. Högsta domstolen fann dock i sitt förenämnda utslag hinder icke möta för besvärens pröfning. En ledamot var af skiljaktig mening och ansåg, på de af öfverståthållareembetet åberopade skäl, att besvären ej borde komma under pröfning.

Af detta utslag framginge, att högsta domstolen ansett kongl. förordningen den 30 maj 1873 icke vara att hänföra till de stadganden angående beräkning af tid för ådömdt fängelsestraff, hvilka enligt 8 § i lagen angående lösdrifvares behandling skulle gälla äfven beträffande tvångsarbete.

För sin del måste justitieombudsmannen dock af de skäl, han här nedan åberopade, sluta sig till den tolkning af 8 § i lösdrifvarelagen, som han ofvan angifvit vara den allmänast antagna.

I 18 § 1 mom. af kongl. stadgan angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer den 29 maj 1846 bestämdes, att ådömd arbetstid skulle »beräknas från den dag, då den dömden förklarar sig med Konungens befallningshafvandes utslag nöjd eller detsamma emot den dömden vunnit laga kraft, såsom icke af honom eller henne öfverklagadt, eller ock, efter anförda besvär, Konungens utslag till verkställighet ankommit, ehvad sedermera utan den dömdes förvällande längre eller kortare tid åtginge, innan personen insattes uti det ådömda arbetet». Mom. 2 af samma paragraf innehöll, att, om den dömden afveke eller verk-

ställigheten af beslutet eljest, genom den dömdes eget förvållande, komme att längre eller kortare tid uppskjutas, denna tid icke finge af-räknas å den utsatta arbetstiden. Allmänt arbete kunde således taga sin början, innan utslaget vunnit laga kraft, då den dömda förklarade sig dermed nöjd. Någon viss form för denna nöjdförklaring eller någon betänketid var icke stadgad, utan förklaringen kunde afgifvas genast efter utslagets afkunnande och detta således omedelbart gå i verkställighet. I nära öfverensstämmelse med hvad sålunda var stadgad angående verk-ställighet af allmänt arbete lydde 8 § i det af komiterade år 1882 fram-lagda förslag till lag angående lösdrifvare: »Ådömd arbetstid beräknas från den dag, den dömda förklarat sig nöjd med Konungens befallnings-hafvandes utslag eller detsamma vunnit laga kraft eller, efter anförda besvär, Kongl. Maj:ts utslag till verkställighet ankommit».

Vid förslagens granskning yttrade högsta domstolen beträffande det sålunda föreslagna stadgandet:

Då, för den händelse att, med tillämpning af 6 § 2 mom., den till tvångsarbete dömda medgifvits att vistas på fri fot, intill dess de mot utslaget anförda besvär blifvit afgjorda eller detsamma vunnit laga kraft, icke den tid, då detta inträffar, utan den, då han för tvångsarbets un-dergående i häkte å nyo inmanas, bör vara utgångspunkt för beräkningen af den ådömda arbetstiden och dessutom stadgande torde vara erforder-ligt, huru förfaras bör, i fall den dömda genom rymning eller eljest sjelf vållar, att hinder möter för tvångsarbetets början eller att dess verk-ställighet afbrytes, hemstälde högsta domstolen, att antingen medelst en hänvisning till de i fråga om beräkningen af tiden för ådömdt fängelse-straff gifna föreskrifter eller på annat sätt bestämmelser i ifrågavarande hänseenden kunde varda meddelade.

Sedan i anledning häraf statsrådet och chefen för justitiedeparte-mentet vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t förklarat sig till-styrka, att paragrafen måtte ändras enligt högsta domstolens förslag, så att föreskrifterna om beräkning af tiden för fängelsestraff förklarades gälla äfven i fråga om ådömdt tvångsarbete, erhöll paragrafen sin nu-varande lydelse i Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna proposition, som i denna del oförändrad antogs af Riksdagen.

Då således den af högsta domstolen mot komiterades förslag till ifrågavarande paragraf framställda anmärkning icke gått ut på, att någon ändring borde ske beträffande den, i öfverensstämmelse med förut gäl-lande lag, föreslagna bestämmelse, att tvångsarbete skulle kunna taga

sin början, så snart den dömde förklarar sig med utslaget nöjd, utan endast afsett, att stadganden vore behöfliga för fall, som ansåges icke inrymmas under de föreslagna bestämmelserna, och af departementschefens yttrande framginge, att omredigeringen af paragrafen skett allenast i syfte att undanrödja anledningen till denna anmärkning, men icke för att rubba någon af de föreslagna bestämmelserna, mot hvilka anmärkning icke blifvit gjord, måste enligt justitieombudsmannens åsigt antagas, att paragrafen med den lydelse, den sålunda erhållit, innefattade stadgande jemväl derom, att tvångsarbete kunde bringas till verkställighet, på grund af att den dömde förklarar sig med utslaget nöjd, eller, med andra ord, att jemväl i detta hänseende skulle gälla hvad som vore stadgadt om fängelsestraff. Dervid vore att märka, att om, såsom det ville synas, komiterades förslag innebure, att en nöjdförklaring skulle kunna, likasom förut i fråga om allmänt arbete, afgifvas när som helst efter utslagets meddelande, blefve förslaget härutinnan så till vida ändradt genom hänvisningen till hvad som vore stadgadt angående fängelsestraff, att nöjdförklaringen af en till tvångsarbete dömd person jemväl blefve bunden vid den i kongl. förordningen den 30 maj 1873 stadgade ordning.

Att denna tolkning af ifrågavarande paragraf vore i praktiskt hänseende mest tillfredsställande, syntes justitieombudsmannen vara uppenbart. De skäl, som föranledt tillkomsten af 1873 års kongl. förordning, vore omsorg att förkorta lidandet för de häktade och önskan att minska statens kostnad för deras underhåll. Då nu den till tvångsarbete dömde enligt regeln skulle hållas häktad under besvärstiden, kunde de anförda skälen återopas för att jemväl tvångsarbete borde kunna verkställas, så snart den dömde förklarade sig nöjd med utslaget. Och dessa skäl syntes justitieombudsmannen väl värda afseende, ehuru besvärstiden uti ifrågavarande mål icke vore längre än 8 dagar.

Genom de af justitieombudsmannen nu anförda olika tolkningar af ifrågavarande paragraf hade naturligtvis vållats oreda och osäkerhet på detta område, och då de i paragrafen använda ordalag onekligen icke voro fullt tydliga, ansåge justitieombudsmannen, att åtgärd från lagstiftarens sida vore af behovet påkallad för att åstadkomma enhet i lagskipningen i detta fall. Den närmast till hands liggande utvägen vore utan tvifvel, att 1873 års kongl. förordning uttryckligen förklarades tillämplig äfven i afseende å till tvångsarbete dömd. Härigenom komne lagstiftningen och den allmänna praxis i öfverensstämmelse med hvarandra.

Men justitieombudsmannen ansåge, att man lämpligen borde gå ett

steg längre. Det syntes nemligen, dels att den betänketid af minst 2 dagar, som i 1873 års kongl. förordning stadgades, icke skulle vara nödig, då fråga vore icke om ett egentligt straff, utan allenast om tvångsarbete, dels ock att tvångsarbete borde kunna, om den dömde så önskar, taga sin början före besvärstidens utgång, äfven i det fall, att den dömde tillätes att under tiden vistas på fri fot. Den dömde undginge derigenom i detta senare fall frestelsen att missbruka sin frihet och för staten besparades kostnaden för hans efterspanande och återförpassande till fängelset.

I likhet med justitieombudsmannen anser utskottet, att samma skäl, som föranledt 1873 års förordning i fråga om frihetsstraffen, tala därför, att jemväl den till tvångsarbete dömde beredes tillfälle att, der han så önskar, före besvärstidens utgång påbörja det honom ådömda tvångsarbetet. Då nu enligt det af justitieombudsmannen anförda utslaget högsta domstolen ansett, att 8 § i lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885 i sin nuvarande lydelse icke innebär medgifvande att i förenämnda afseende tillämpa förordningen angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag den 30 maj 1873, å tvångsarbete, ådömdt person, som tills utslaget vunnit laga kraft, skulle i häkte kvarblifva, och det sålunda vore att vänta, att lagtillämpningen framdeles skulle gå i annan riktning än den, som justitieombudsmannen omnämnt såsom den hittills vanligaste, synes en uttrycklig bestämmelse i sådan riktning vara af behovet påkallad.

Att dervid gå längre än hvad i 1873 års förordning medgifvits och, på sätt af justitieombudsmannen blifvit ifrågasatt, tillåta till tvångsarbete dömda personer att, utan den i 1873 års förordning stadgade betänketid af tvenne dagar och utan afseende derå, huruvida ifrågavarande personer, intill dess utslaget vunnit laga kraft, skola i häktet kvarblifva eller ej, omedelbart efter utslagets afkunnande börja aftjenande af det dem ådömda arbete, synes emellertid utskottet strida mot önskvärd enhet i lagstiftningen. Hvad justitieombudsmannen till stöd för sitt förslag härutinnan anført — att betänketid ej skulle vara nödig, då fråga vore icke om ett egentligt straff, utan allenast om tvångsarbete, att den dömde undginge frestelsen att missbruka sin frihet, samt att staten besparades kostnaden för hans efterspanande och återförpassande till fängelset — kan enligt utskottets

* Bih. till Riksd. Prot. 1895. 7 Saml. 3 Häft.

åsiget ej tillmätas afgörande betydelse. Vid sådant förhållande anser utskottet, att 1873 års förordning i förevarande hänseende bör göras tillämplig jemväl i fråga om till tvångsarbete dömda personer; och utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen för sin del må antaga följande

L a g

angående ändrad lydelse af 8 § i lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885.

Härigenom förordnas, att 8 § i lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885 skall erhålla följande ändrade lydelse:

I fråga om verkställighet af tvångsarbete, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag, så ock om beräkning af tiden för ådömdt tvångsarbete, vare lag, som i dessa hänseenden stadgas angående fängelsestraff.

Stockholm den 11 februari 1895.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Herrar Ölander och J. Anderson hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
